

Mellékletek:

A Halász család síremlékei
a gyóni köztemetőben
(Dabas-Gyón, Szélmalom u. 48.)

A gyóni szép korúak visszaemlékezése szerint a felekezeti temetők bezárása és az új köztemető megnyitása után, az 1970-es években Surman András dabasi sírköves mester figyelt fel arra, hogy a sírkő maffia felfedezte és veszélyezteti az egyre ritkábban látogatott gyóni kopjafás temetőt. Figyelmeztetésének hatására a gyóni reformátusokkal jó kapcsolatot tartó dr. Dabasi Halász Mihályné Szánthó Erzsébet (*1908 †2002) szakszerű exhumálási eljárás keretében a gyóni köztemetőbe, a régi ravatalozó melletti erdőfolt szélébe helyeztette át a Halász család gyóni ágának két síremlékét az elhunytak hamvaival együtt. (Néhány évvel később a síremlék-együttes mellé telepítették Kalicza Ferenc (*1820 †1908) református lelképásztor sírkövét is, azonban esetében a hamvak a kopjafás temető eredeti sírhantjában maradtak.)

A síremlék-együttes leírása:

A régebbi, vörös márvány sírkő 1867-ben készült. Anyagával, színével, formájával, méretével leginkább a dabasi református temetőben található Halász Bálint (*1775 †1858) síremléket idézi, melyet nem egészen egy évtizeddel korábban emeltek. A síremlék felirata:

ITT NYUGSZIK
NGS GYÓNI
HALÁSZ PÉTER
CS. K. AL EZREDES
MEGHALT 1808 ÉV NOVEM. 28-ÁN
ÉLETÉNEK 66. ÉVÉBEN
ÉS NEJE
SZÜLETETT NYÁRY ROZÁLIA
ASSZONY
MEGHALT 1825. ÉV FEBR. 26-ÁN
ÉLETÉNEK 48. ÉVÉBEN

EZEN EMLÉKET EMELTE FIA
HALÁSZ PÉTER 1867 ÉVBEN

A családi leszármazási tábla adatai szerint Halász Péter alezredes 1742-ben született a gyóni ágat alapító Halász Péter és Bottyán Katalin unokájaként. Pályájával a família legjobb katonai hagyományait gyarapította, a császári-királyi huszárság törzstiszti karához tartozott. 1800-ban kötött házasságot nyáregyházi Nyáry Rózával, frigyükből 5 gyermek született (1801: Apollónia, 1802: Otília, 1803: Amália, 1804: Bora, 1805: Péter). Mint az a felsorolásból kiderül, a legfiatalabb gyermek, az egyedüli fiú emeltette a síremléket 1867-ben, későbbi váratlan halála előtt öt évvel.

A torzóként félbetört, hornyolt dór oszlopot ábrázoló síremléket a maga korában kifejezetten jó hírnevű Gerenday Antal műhelyében készítették Budapesten, melyet diszkrét felirat tanúsít. Az időpontra csak következtetni tudunk: Budát és Pestet, Óbudát 1873-ban egyesítették, s ezt

az időpontot halálozási dátumok is közelítik. A talapzat fő- és oldaltábláin, hátoldalán a következő feliratokat olvashatjuk:

ITT NYUGSZIK
GYÓNI
HALÁSZ PÉTER
SZÜL. 1805. JÚN. 26.
MEGH. 1872. MÁRT. 10.
TISZTELETÉÜL FIA
BÉLA

ÖZV. GYÓNI HALÁSZ PÉTERNÉ
THALY ELEONÓRA
SZÜLETETT 1808. JAN. 19.
MEGHALT 1902. JAN. 26.
BÉKE PORAIKRA

ITT NYUGOSZNAK MÉG:
HALÁSZ PÉTER
SZÜLETETT 1870. MÁRCZIUS 26-ÁN
MEGHALT 1874 DECEMBER 9-ÉN
ÉS
HALÁSZ ILONA
SZÜLETETT 1873. FEBRUÁR 14-ÉN
MEGHALT 1873. SZEPT. 12-ÉN

ITT NYUGSZIK MÉG
GYÓNI
HALÁSZ ILONA
SZÜLETETT 1884. SZEPT. 12-ÉN
MEGHALT 1888. ÁPRIL. 4-ÉN
BÉKE PORAIRA

GYÓNI HALÁSZ ZSIGMOND
SZÜLETETT 1877. MÁJUS 6.
MEGHALT 1898. JÚNIUS 23.

ITT NYUGSZIK
GYÓNI
HALÁSZ BÉLA
SZÜLETETT 1837. ÁPRILIS 3
MEGHALT 1896. JANUÁR 19

GYÓNI HALÁSZ BÉLÁNÉ
DERCSIKAI HUSZÁR MÁRIA
1849-1929

GYÓNI
HALÁSZ BÉLA
1875-1932

Azaz ez a sírkő összesen kilenc családtag emlékét őrzi. Közülük hárman gyermekként haláloztak el (Ilona: 1873; Péter: 1874; Ilona: 1888), s van egy 21 éves fiatal felnőtt is az elhunytak között (Zsigmond: 1898), mely igazolja a kompozíció művészi megoldását. A fő tábla gyóni Halász Péter emlékét rögzíti, aki Pest vármegye közéletében bizottsági tagként vett részt. Bár ez a táblákra vésett szövegből nem derül ki, de voltaképpen a síremléket állító gyóni Halász Béla életútja sem teljesedett ki, hiszen a korabeli sajtóhírek szerint gyógyíthatatlan betegsége miatt, 59 évesen öngyilkos lett 1896. januárban. Ő 1837. április 4-én, Halász Péter és Thaly Eleonóra harmadik gyermekeként született, és gyóni földbirtokosként Pest-Pilis-Solt-Kiskun megye törvényhatósági bizottságának tagja volt. Galgóczy Károly az 1877-ben kiadott monográfia kötetében a megye jeles lótenyésztői között említi. (Korábbi előterjesztésből emlékeztetőül: Az 1896. évi Ezredéves Országos Kiállítás történelmi főcsoportjának egyik szenzációjaként mutatták be a legendás Halász Péter egykori személyes tárgyait. A hivatalos katalógus és a sajtótudósítások gyóni Halász Béla érdeméért rögzítik az ereklyék közszemlére bocsájtását. Így a 6674-es számon megtekinthető volt Halász Péter kurucezredes kantárja, a 6705-ön Halász Péter halotti zászlójának rajza, a 6710-en Halász Péter kuruc ezredes evőeszköze, míg a 6711-en az aranylánca, melyet a Péro-lázadás leverésért kapott.) Említést érdemel, hogy a családi sírboltba utolsóként 1932. januárban elhelyezett gyóni Halász Béla Pécssett a helyi villamos és légszusz telep cégjegyzői tisztségét töltötte be, élete jelentős része a Baranya-megyei városban zajlott, mégis a szülőföldet választotta végső nyughelyéül.

A helyi védettség alatt álló, 30-as sorszámmal jelölt és nyilvántartott síremlék-együttes a Halász család gyóni ágának közel kétszáz évét jelképezi, számon tartott családtagokkal, akik közül kiemelkedik gyóni Halász Péter alezredes pályája. A família történetét és hagyományait kiválóan ismerő és tisztelő dr. Dabasi Halász Mihályné Szánthó Erzsébet az utolsó temetést követően ötven évvel később, már férje halála után döntött a síremlékek áthelyezéséről, annak minden költségét magára vállalva. Bizonyosan megbízhatunk az értékítéletében, a síremlékek értéktárunk kulturális örökség és épített környezet kategóriáját egyaránt jelentősen növelik.

Bibliográfia

Dabas Város Önkormányzata Képviselőtestületének 33/2018. (XII. 17) önkormányzati rendelete a településképvédelméről.

A Hon: Halálozás – gyóni Halász Péter. 1872. március 28. p. 2.

Budapest: Öngyilkos földbirtokos. 1896. január 20. p. 4.

Budapesti Hírlap: Öngyilkos földbirtokos. 1896. január 20. p. 4.

Fővárosi Lapok: Öngyilkos földbirtokos. 1896. január 20. p. 6.

Kolozsvár: Öngyilkos földbirtokos. 1896. január 20. p. 3.

Pesti Hírlap: Egy földbirtokos öngyilkossága. 1896. január 20. p. 6.

Pesti Napló: Egy földbirtokos öngyilkossága. 1896. január 20. p. 2.

Köztelek: Halálozás - Gyóni Halász Béla. 1896. január 25. p. 130.

Vasárnapi Ujság: Halálozások – Gyóni Halász Béla. 1896. január 26. p. 62.

Matlekovits Sándor (sorozatszerk.): 1896-iki ezredéves országos kiállítás: a történelmi főcsoport hivatalos katalógusa 2. füzet. A renaissance-épület földszintje. Kosmos Műintézet, Budapest, 1898. pp. 366-368.

Budapesti Hírlap: Gyászrovat – özv. gyóni Halász Péterné sz. Thaly Eleonóra. 1902. január 29. p. 7.

Pesti Hírlap: Halálozások – özv. gyóni Halász Péterné sz. Thaly Eleonóra. 1902. január 29. p. 8.

Vasárnapi Ujság: Halálozások – özv. gyóni Halász Péterné sz. Thaly Eleonóra. 1902. február 2. p. 78.

Halász Bálint: Dabasi és gyóni Halász család. Családtörténeti jegyzetek 1914/2; pp. 37-49.

Nemzeti Ujság: Halálozás – Özv. gyóni és dabasi Halász Béláné sz. dercsikai Huszár Mária. 1929. április 4. p. 8.

Pesti Hírlap: Halálozás – Özv. gyóni és dabasi Halász Béláné sz. dercsikai Huszár Mária. 1929. április 5. p. 14.

Dunántúl: Halálozás – Özv. gyóni és dabasi Halász Béláné sz. dercsikai Huszár Mária. 1929. április 6. p. 4.

Magyarország: Halálozás – Özv. gyóni és dabasi Halász Béláné sz. dercsikai Huszár Mária. 1929. április 6. p. 14.

Dunántúl: Halálozás – Gyóni és dabasi Halász Béla. 1932. január 3. p. 5.

Pécsi Napló: A pécsi villamos és légszusz telep vesztesége – dabasi és gyóni Halász Béla halála. 1932. január 5. p. 4.

Magyarország: Halálozás – Gyóni és dabasi Halász Béla. 1932. január 6. p. 14.

Nemzeti Ujság: Halálozás – Gyóni és dabasi Halász Béla. 1932. január 8. p. 6.

Réfi Attila: A császári-királyi huszárság törzstiszti kara a francia forradalmi és a napóleoni háborúk korában (1792-1815). Hadtörténelmi Közlemények 2011/3. p. 797.

Czobor Béla, Szalay Imre (szerk.): Magyarország történeti emlékei az 1896. évi ezredéves országos kiállításon. Kiadta Gerlach Márton és Társa Budapesten és Bécsben, 1897-1901.

<http://vmek.uz.ua/00900/00941/html/doc/c100756.htm>

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hal%C3%A1sz_P%C3%A9tern%C3%A9_s%C3%A9rny%C3%A9s_kir%C3%A1lyi_alezredes_s%C3%ADrja,_2017_Dabas.jpg

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:P%C3%A9tern%C3%A9_Hal%C3%A1sz_\(1805-1872\)_grave,_Gy%C3%B3n_Cemetery,_2017_Dabas.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:P%C3%A9tern%C3%A9_Hal%C3%A1sz_(1805-1872)_grave,_Gy%C3%B3n_Cemetery,_2017_Dabas.jpg)

Összeállította: Valentyik Ferenc